

امیرحسین فلّاح
گروه فرهنگ و هنر

صرف نظر از مناسبت تقویمی که برای گرامیداشت ادبیات گروه سنی کودک و نوجوان قائل هستیم آنچه نگارنده را به ثبت چند سطرى واگویی و دلنوشته از چنین مناسبتی واداشت، شاید حسرتی باشد که از داستان‌های نگاشته در زبان فارسی دارم، از تاریخی سراسر ماجرا با پشتوانه زبانی غنی، با بی‌شمار داستان‌هایی که می‌توانست در خیال نویسندگان پرورش و تجلی پیدا کند اما...متأسفانه قلم نویسندگان ما، مدت‌هاست که از صور خیال خالی شده، دیگر نه خبری از سیمرغ و اژدها و پادشاه پریان می‌خوانیم و نه از دیوها و اهریمنان و دوالپ و دیگر موجودات خیال‌انگیز؛ از دوستی‌ها و ماجراجویی‌های افسانه‌ای هم دیگر خبری نیست، البته شاید بتوانید به اندک نویسندگانی هم اشاره کنید که همچنان در قصه‌هایشان از آنها یاد می‌کنند اما از شما می‌پرسم که کدام نویسنده است که این خیالات را واقعا جدی بگیرد و با آنها زندگی کند؟ چراکه آنچه از دل برآید لاجرم بر دل نشیند. روزگار طولانی است که در داستان‌پردازی‌هایمان فقط خودمانیم و خودمان... از سر این افسوس، بر آن شدیم که در شرعی مختصر، به مشکلات، چالش‌ها و ظرفیت‌های ادبیات نوجوان بپردازیم. به امید اینکه در زمانی نه‌چندان دور به جرات بتوانیم بگوییم که «حالا دیگر این‌طور نیست و به جایگاهی رسیده‌ایم که ادبیات کودک و نوجوان برابریان رونقی مثال‌زدنی دارد.»

چرا ادبیات، چرا نوجوان

از منظری می‌توان گفت پیدایش زبان بزرگ‌ترین رویداد تاریخ بشریت بوده و ادبیات که عرصه‌ای است برکى شکل دادن به روایا، مفاهیم، ارزش‌ها و تصورات‌مان، انسانی‌ترین نمود زبان است و شاید به همین خاطر است که غایت هر هنری را به نوعی نزدیک‌شدن به ادبیات (شاعرانگی) می‌دانند. از طرفی گروه نوجوان را می‌توان خاص‌ترین مخاطبان ادبیات دانست؛ چراکه از یک سو ذهنی پویا، با فضای آزاد و تشنه تجربیات نو دارند و از سوی دیگر حساس‌ترین دوران زندگی را تجربه می‌کنند. در چنین برهه‌ای ادبیات و خاصه داستان و رمان می‌تواند نقش مهمی در زندگی‌مان ایفا کند. داستان‌ها می‌توانند به جوانان کمک کنند که هویت و هوشمندی خود را شکل دهند، احساسات خود را درک کنند و از طریق شخصیت‌های داستانی و مسائل مطرح‌شده در بطن داستان‌ها، نه‌تنها دایره لغات، بلکه دایره تصورات و تجربیات خود را هم گسترش دهند. با خواندن داستان، نوجوان فرصت می‌یابد تا با دوراهی‌های اخلاقی و روان‌شناختی که در این سن با آن مواجه است، روبه‌رو شود و حتی از همین طریق بتواند تفکر نقاد را در مواجهه با این پدیده‌ها به کار گیرد اما از همه مهم‌تر و ماندگارتر فارغ از اینکه در نهایت چه آموخته‌ام، همان تجربه داستانی‌است که یک بار گویان را زندگی کرده‌ایم و در خاطرم‌ان نقش بسته و تصورات‌مان را در آینده تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و می‌تواند حتی سرنوشت‌مان را تحت‌تأثیر قرار دهد، با این توصیف در خصوص مخاطب نوجوان ایرانی باید گفت در این مسیر اگر راهش به این سو بیفتد با مشکلاتی روبه‌روست که نقش تعیین‌کننده‌ای در تجربه‌اش از جهان داستان دارد.

چالش‌های مخاطب نوجوان

به‌کرات شنیده‌ایم که امر مطالعه و به‌طور خاص مطالعه رمان و داستان در میان نوجوانان کشورمان امری نهادینه نیست و البته بخشی از این قضیه جهانی و تحت تأثیر عواملی مانند همگی‌ر شدن فضاهای مجازی و سرگرمی‌های دیجیتال است اما فسارغ از این موضوع که صرفاً مختص کشور ما هم نیست، اگر درصدد ریشه‌یابی پایین‌بودن سرنانه مطالعه نوجوانان‌مان باشیم، به‌جرات می‌توانیم متهم ردیف اول این کاستی را در مدارس پی‌ابه بیان

آیین شعرخوانی شاعران کودک و نوجوان آیینی به بهانه آغاز فعالیت‌های حسینی‌کانون پرورش فکری کودکان ونوجوانان برگزار و در آن از کتاب «گل کم تحمل است» با موضوع قیام امام حسین (ع) نیز رونمایی شد. این کتاب مجموعه‌ای از ۷۲ قطعه شعر شاعران است که به کوشش مریم اسلامی و فاطمه ناظری گردآوری شده است. مدیرکل آفرینش‌های فرهنگی کانون در این آیین بیان کرد: کانون امسال بر بحث

شعرخوانی

شاعران عاشورایی

کلی‌تر در «نظام آموزشی» جست‌وجو کنیم. در طول ۱۲ سال تحصیل (فارغ از اینکه فرد چه رشته‌ای را در دبیرستان انتخاب می‌کند) دانش‌آموزان به‌طور حداقلی هفته‌ای دو تا سه ساعت در هفته به مطالعه و یادگیری درس ادبیات فارسی مشغول هستند اما پس از این ۱۲سال مطالعه و تحصیل اگر فارغ‌التحصیل دبیرستان برسید «چه نوع نثر و نوشتاری را دوست دارید»، «داستان چیست؟»، «چطور می‌توان داستان خوب را از بد تمیز داد»،... چه می‌تواند بگوید؟ بر اساس آموخته‌هایش در مدرسه، عملاً هیچ! اساساً نقد ادبی در سیستم آموزش متوسطه کشور به‌طور مطلق غایب است (نباید صنایع ادبی را با نقد ادبی اشتباه بگیریم)، در تمام سال‌های آموزشی در مدارس ما عیاری برای سنجیدن متن و محک‌زدن داستان، به نوجوانان ارائه نمی‌دهند و اصلاً داستان و رمان در این ساختار کاملاً غایب است، این در حالی است که به لحاظ محتوایی از ظرفیت، اهمیت و حساسیت کیفی بالایی برخوردار است و امروزه حتی شاید بیشتر از دیگر اشکال ادبیات حائز اهمیت و توجه باشد.

ژانرهای محدود و کیفیت پایین محتوا

برخی صاحب‌نظران حوزه ادبیات کودک و نوجوان معتقدند بخشی از کتاب‌هایی که درایران با برجسب ادبیات‌کودک ونوجوان نوشته می‌شود، از نظر محتوا و ساختار داستانی، کیفیت لازم را ندارد و آثاری که نوشته می‌شود، عمدتاً شامل داستان‌های سطحی با شخصیت‌پردازی ضعیف، دیالوگ‌های غیرواقعی و نثری نامناسب است که نمی‌توانند جذابیت کافی برای این گروه سنی داشته باشند؛ در اکثر این آثار می‌توان به‌وضوح مشاهده کرد که نویسنده با این خیال که برای کودک یا نوجوان می‌نویسد، داستان را جدی نگرفته و فقط مخاطبش را به سمت پایان‌بندی هدایت می‌کند. ب‌رواحش است که وقتی نویسنده شخصیت‌پردازی و گره‌افکنی‌های داستان‌ش را جدی نگیرد، نمی‌توان از خواننده، ولو با سن کم، انتظار طرفداری پروپاقرص را داشت، نکته

دیگراینکه چون ادبیات نوجوان درطول تاریخ معاصر ایران بازار داغی نداشته، خواننده نوجوان ایرانی مجبور است میان یکی، دو نویسنده مشهور دست به انتخاب بزند. این در حالی است که برخی نویسندگان خارجی این حوزه، از جمله «تری دیبری»، نویسنده انگلیسی‌زبان عرصه ادبیات نوجوان، از بسیاری از نویسنده‌های وطنی که در این ژانر فعالیت دارند، پرکارتر است اما ماجرا به معدود بودن تعداد نویسندگان ایرانی ختم نمی‌شود، بلکه همین قضیه حتی به شکل شدیدتر بر ژانر رمان‌ها و داستان‌هایمان حاکم است.

ژانرهای مورد

محتوایی تمرکز ویژه‌ای دارد. سوم محرم دومین گردهمایی کودکان عاشورایی را برگزار خواهیم کرد، باتوجه به سیاست خانواده‌محوری، سعی داریم حضور والدین ونوجوانان را هم داشته باشیم، محمدرضا سنقری، نویسنده و پژوهشگر نیز بیان کرد: باید ابعاد چهارگانه کرپلارادرایم، اول نگاه عارفانه، مانند عمن سامانی، تیر تبریزی و... که از این بعد به عاشورا پرداختند. این پژوهشگر با اشاره به بعد دوم و حماسی کرپلا

علاقه نوجوانان در ایران همانند سایر کشورهای دنیا عبارتند از:

فانتزی، ماجراجویی و در نهایت جابیی؛ ژانرهایی که کمترین توسعه را در ادبیات داستانی ما داشته‌اند. ریشه چرایی این پیشامد را باید در قلم نویسندگان و اشتیاقی سیری‌ناپذیرشان به ژانرهایی چون

درام‌های اجتماعی جست‌وجو کنیم.

ادبیات نوجوان در نگاه نویسندگان

«یکی برای همه، همه برای یکی؛ تا زمانی که مرگ ما را از هم جدا نکند»؛ جمله‌ای معروف از رمان مشهور «سه تنگدار» است که سال‌ها پیش آن را خواندم و خم‌چم حال‌وهوای این داستان شگفت همچنان در ذهنم نه‌نشین است، آن قدر که گاهی به‌کمکم می‌آید؛ این اثر الکساندر دوما اگرچه صرفاً در دسته‌بندی ادبیات نوجوان قرار نمی‌گیرد اما به مدد موضوع گیرا و ماجراجویی‌های پرآب‌وتاب و سرگرم‌کننده‌اش، همواره از آثار مورد توجه این گروه سنی بوده است. از نمونه‌های دیگر از این دست، می‌توان به رمان اولیور توئیست، نوشته چارلز دیکنز اشاره کرد که بسیاری از ما در نوجوانی آن را خوانده‌ایم و با آن خاطره داریم. این حقیقت که نویسنده بزرگی مانند چارلز دیکنز در آثارش جایی برای مخاطب نوجوان دارد نیز خود قابل تأمل است؛ مقصود اینکه اگرچه توجه به ادبیات کودک و نوجوان در میان نویسندگان کلاسیک، گرایش نسبتاً کم‌قدمت‌تر از سایر گرایش‌هاست، اما می‌توان این‌طور فهم کرد که حتی قبل از متمرکز شدن بر این گرایش، بسیاری از آثار بزرگ ادبی جهان، در قالب رمان و داستان، نوجوانان را مخاطب قرار داده‌اند!امادر داستان و رمان‌های ایرانی این قضیه چندان رایج نیست. رمان ایرانی که خود در تاریخ ادبیات ما پدیده‌ای نسبتاً نوظهور محسوب می‌شود، عمدتاً به جای پرداختن به واقعیت‌های موجود در زندگی و هستی، واقعیت‌های ایدئولوژیک را سوزه قرار می‌دهد که البته به نوبه خود قابل درک واحترام است اما این قضیه عرصه را بر مخاطب نوجوان که یکی از مطالباتش از متن داستان، به اقتضای سنش سرگرم‌شدن است، تنگ می‌کند. از طرفی به‌دلیل

همان سوزه‌های مکرر رمان و داستان‌های ایرانی که بیشتر ذکر شد، نویسنده یا داستان‌پرداز ایرانی معاصر، کشش بسیاری به ژانرهایی مثل درام اجتماعی دارد و کمتر نویسنده جدی پیدا می‌شود که به سمت ژانرهای سرگرم‌کننده و هیجان‌انگیزی مثل فانتزی و ماجراجویی قدم بردارد؛

چالش‌های نویسندگان ایرانی

اگر جانب انصاف را نگه داریم، می‌بینیم راه ادبیات کودک و نوجوان برای نویسندگانی هم که ثابت‌قدم قصد ورود به این وادی را دارند، آن قدرها هم هموار نیست؛ دقیق‌تراینکه اصلاًهموار نیست. یکی از این مشکلات نبود بستر مناسب برای ارائه‌آثاری باگرایش این رده سنی است؛ از بازار کاروبستری‌های تبلیغاتی‌گرفته‌تا بی‌شمار آثار خارجی رقیب که گوی سبقت را از نویسنده ایرانی ربوده‌اند و کمبود بستری‌های

ادامه داد: رجزخوانی عمرین جناده نوجوان ۱۲ساله کرپلا «امیری حسین نغم‌الامیر» از رجزهای متفاوت عاشوراست. در کرپلا ۲۳ کودک و نوجوان داریم که برای هرکدام می‌توان یک منظومه آماده کرد. همچنین بیش از ۴۸۰ داستانک می‌توان در باب مسائل مختلف کرپلا مطرح کرد و زمینه سرودن ۸۰۰ شعر را به شاعران ارائه داد. پرده‌خوانی مصطفی فتحی عاشورایی بخش پایانی این مراسم بود.

به مناسبت هجدهم تیرماه، روز ادبیات کودک و نوجوان بررس

نشر و آموزش؛ خالی از افسانه

اهمیت ندادن نظام آموزشی به ترویج کتاب‌خوانی در کنار شمارگان پایین کتاب و نبود م

با سایر رسانه‌های هنری زمینه رشد کتاب کودک و نوجوان را با مشکل روبه

که احساسات و ساختارهای منطی تا با سبک‌های گوناگون بنویسد داستان‌های که خلق داستان‌ها به بیش از همه این است که نویسنده در دیگر کشورها فرامرز یابد به‌طور گ‌ج شگوفایی ادب در گوش‌مان نه امید داشت که نویسنده نیازهای مورد توجه قرار

ظرفیت‌های زبان فارسی

در این میان زبان فارسی که بزرگ‌ترین میراثی است که گذشتگان‌مان برای ما به یادگار گذاشته‌اند، می‌تواند افق روشنی را برپایمان ترسیم کند. زبان فارسی ویرگی‌ها و ظرفیت‌های زیادی برای ادبیات نوجوانان دارد، با داشتن واژگان فراوان و متنوع می‌تواند داستان‌هایی خلق کند

درنگ

رابطه پی‌نما و ایجاد علاقه‌مندی به مطالعه

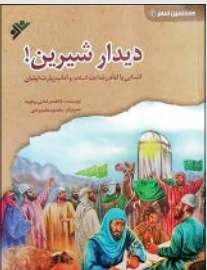
کتاب‌های کمیک‌استرپ (پی‌نما) یکی از موارد جذب کودکان و نوجوانان به موضوع مطالعه است که هنوز در ایران جدی گرفته نمی‌شود. این آثار به‌دلیل روایت تصویری که دارد و شخصیت و داستان خود را بیان می‌کند، تقریباً محتوای آماده‌ای برای ساخت پویانمایی هستند که متأسفانه بسیاری از انیمیشن‌سازان کشور به برخی از پی‌نماهایی که در این سال‌ها تولید شده‌اند، بی‌توجه بوده‌اند، البته نمی‌توان از

روی قفسه

چاپ مجموعه دوجلدی «هشتمین امام»

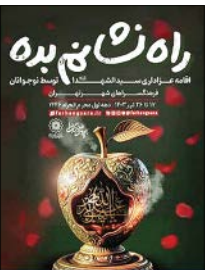
دو کتاب «برادرانم! آن برادرانم!» و «دیدار شیرین» به قلم نویسندگان کودک و نوجوان به‌تازگی توسط دفتر نشر فرهنگ اسلامی منتشر و راهی بازار نشر شده است. این دوکتاب در قالب مجموعه «هشتمین امام» چاپ شده‌اند. «برادرانم! آن برادرانم!» نوشته حمیدرضا شاه‌آبادی است که ۳ داستان از زندگی امام رضا (ع) را با تصویرگری محمود علیمرادی در بر می‌گیرد. «برادرانم! آن برادرانم»، «به شیوه رسول خدا» و «اِبراه‌ی بی‌قرار» عنوان ۳ داستان این‌کتاب هستند که در ۳۲ صفحه مصور رنگی، با شمارگان هزار نسخه و قیمت ۵۹ هزار تومان منتشر شده است. کتاب «دیدار شیرین!» هم با عنوان فرعی «آشنایی با امام رضا (ع) و آداب زیارت ایشان» به قلم فاطمه رضایی برفویی، تصویرگری‌اش مانند «برادرانم! آن برادرانم!» توسط محمود علیمرادی انجام شده است. «تولد یک‌لبنند»، «امام کیست؟»، «چرا زیارت می‌کنیم؟»، «چگونه زیارت کنیم؟»، «دعای اذن دخول حرم مبارک» و «زیارت‌نامه» هم مطالب چاپ‌شده در این‌کتاب هستند.

رویداد

برگزاری برنامه «راه نشانم بده» در فرهنگسراهای تهران

هیأت‌های عزاداری سیدالشهدا (ع) توسط نوجوانان فعال حلقه «بچه‌های فرهنگسرا» همزمان با دهه اول محرم در فرهنگسراهای پایتخت برپا می‌شود. در ویژه‌برنامه «راه نشانم بده» که با هدف نقش‌آفرینی نوجوانان در برگزاری برنامه‌های آیینی و مذهبی و شکوفایی توانمندی‌های آنان و تمرین کار گروهی برگزار می‌شود، نوجوانان فعال در حلقه‌های هویتی «بچه‌های فرهنگسرا» با هدایت تسهیلگران فرهنگسراها، پس از جانمایی، راه‌اندازی هیات، فضاسازی و تبلیغات محیطی نسبت به برنامه‌ریزی محتوایی اقدام می‌کنند. دعوت از سخنرانان، مداحان و مرثیه‌سرایان، قرائت زیارت عاشورا، راه‌اندازی دسته عزاداری، پذیرایی از عزاداران حسینی و... از جمله اقدامات محتوایی نوجوانان برای برپایی مراسم عزاداری سیدالشهدا (ع) است. ویژه‌برنامه «راه‌نشانم بده» از ۲۶ تا ۱۷ تیرماه، مصادف با دهه اول محرم در فرهنگسراهای پایتخت برگزار می‌شود. علاقه‌مندان برای شرکت در این برنامه با عضویت در حلقه «بچه‌های فرهنگسرا» می‌توانند به فرهنگسرای نزدیک محل سکونت خود مراجعه کنند.

فلسطین در

موزه هنرهای معاصر

نمایشگاه جدید موزه هنرهای معاصر تهران منتخبی از آثار هنرمندان ایرانی، فلسطینی و بین‌المللی با موضوع فلسطین خواهد بود که با عنوان «نقشی بر سنگ» به نمایش گذاشته می‌شود. این نمایشگاه که از ۱۹ تیرماه افتتاح می‌شود، شامل آثاری از گنجینه موزه هنرهای معاصر تهران، مؤسسه فرهنگی و هنری صبا، حوزه هنری، بنیاد فرهنگی روایت فتح و مجموعه شخصی است. در نمایشگاه نقشی بر سنگ بیش از ۱۰۰ اثر از هنرمندان ایرانی، فلسطینی و بین‌المللی از جمله حبیب‌ا... صادق، کاظم چلیپا، ایرج اسکندری، غلامعلی طاهری، مصطفی گودرزی، مرتضی اسدی، عبدالحمید قدیریان و... به نمایش گذاشته می‌شود.

